

РОМЕО ПОПИЦЕВ

РОПОТЪТ НА ЖИВОТА КЪМ СМЪРТТА

„Домът на Бернарда Алба“. По Федерико Гарсия Лорка. Постановка – Елена Панайотова. Костюми – Анна Кирилова. Фламенко танц-консултант – Луиз Катан (Холандия & Мексико). Участват: Вероника Петрова, Ася Иванова, Росица Гевренова, Мила Одажиева, Цветелина Господинова, Стела Кръстева, Милена Станойевич. ФОНДАЦИЯ „ДЕН ГРИ – X“. Сезон 2004/2005

Известната грама на Федерико Гарсия Лорка „Домът на Бернарда Алба“ не би трябвало да се нарече чужда на театралната ни традиция не само защото е достатъчно позната на театралната и четяща публика. Властната майка, земеделската култура с нейното затворено общество и строги домашни повели са неща, които лесно би

ха могли да бъдат разпознати в редица произведения и на нашето изкуство и литература. И същевременно не точно така и толкова лесно се оглеждат всички тези „подобия“. От една страна, господството на „реалистичната традиция“ у нас в миналото (дори би могло да се каже някъде до края на 80-те години на XX век), изглежда, е

„Домът на Бернарда Алба“ – Ф. Г. Лорка, реж. Е. Панайотова, 2004/05

прикътало в пазвите си текста на Лорка като една „реалистична драма“, до което определение обаче тя може да се добере всъщност с твърде големи усилия, и то благодарение най-вече на прозаичната си реч, външно реалистичната обстановка и персонажи и дори фотографската им достоверност. От друга страна, срещу това свое с-нишаване (в смисъла както на снизяването, така и на вкарването ѝ в определена естетическа „ниша“) драмата отчаяно се бори с цялата си екстатична напрегнатост. В представлението на Елена Панайотова обаче нейният дух вече е пуснат на свобода. Текстът категорично е изоставил затворения и окончателен театрален дом на реализма – така категорично, както персонажите пък остават затворени в дома на всевластната Бернарда Алба. Или се получава нещо като „хепиенд“, но осъществен не в наратива на постановката, а чрез общия ѝ дискурс.

Майката като *пораждаща и погълщаща* сила е важен архетип и вероятно това още повече се отнася за средиземноморския регион, в който до голяма степен не само в географско, но и в културно отношение попадаме. В драмата на Лорка мъжкия свят се простира някъде навън – дори Пепе ел Романо не се явява пред погледа на зрителя. Домът на Бернарда представлява нещо като напрегнатото вътреутробие на жената, желаещо, но и отблъскващо и при всички случаи остро страдащо (Агела е предадена от Мартирио, мъченицата); разкъсвано от страстта, изразена в постановката чрез *фламенкото* – разбира се, танцът, в който като че ли най-вече испанският дух ни се струва разпознаваем. Чрез него страстта на тялото избликва сякаш от утробата на земята – също така *пораждаща и пог-*

лъщаща – за да приеме токовете му обратен. В този смисъл спектакълът се движи по познатото и по стереотипите, ще кажем – но тъкмо трудността е те да не говорят стереотипно. И веднага, и още тук ще трябва да добавим – получило се е.

Както напрегнатостта на вътреутробие-то-дом се изразява чрез екстатичния испански танц, така и спогаданото *мълчание* на този дом – отново важна, може би дори най-важната характеристика на същността му – живее чрез същия танц. Като че ли поначало мълчанието може да съществува само като нещо овременено, ритмизирано, дисциплинирано; то винаги носи своя ритъм и ропот. Нищото е нищо, затова никога не може да бъде мълчание. Така и думите намират покой в мълчанието, но го и охраняват; те са неговите патрули, появяващи се тук-там в пространството му, за да го утължават във времето; само мълчанието може да изрази пълната свобода, но и пълното подчинение. Така и фламенкото е изцяло изчистено от своята мелодичност и е оставено единствено на ритъма си, без всякакви добавки, например от рода на кастанетите. Тревожното оразмеряване от ударите на краката е достатъчно. Тялото говори – или по-точно, мълчи, защото мълчанието е винаги по-значително от говоренето. В мълчанието на танца чуваме ропота на живота по пътя му към смъртта.

Именно в постигнатата екстатика на мълчанието – като напрегнато неговорене или говорене като достигане на хоризонта на неговоренето и като танц без музика – се състои магията на този спектакъл. (Имаше време, когато думата „магия“ се използваше пог път и над път, и с право беше добила едно

„Домът на Бернарда Алба“ – Ф. Г. Лорка,
реж. Е. Панайотова, 2004/05

Фотограф Елена Ненкова

преобладаващо иронично съдържание, но тук тя спокойно може да се употреби. Магия има тогава, когато целта се постига с обходни и на пръв поглед противоположни на нейната същност действия, както е в случая.) Нашият театър като че ли почти винаги е бил многословен и обяснителен – независимо от конкретното количество използвани думи в спектакъла. Той не обича да мълчи (значително и значещо). Твърде често той е шумен и дори крещящ, или пък премного и натрапчиво външно подвижен, за да си оставя възможности и за силно вътрешно движение. Разглежданата постановка е едно от щастливите и немногобройни изключения.

И, разбира се, своето място в спектакъла има и тънко прокараната *ирония*, през чийто дим като че ли трябва да се открие по-добре драматичността на сюжета, защото ако бъдем захвърлени някъде вътре в неговата

съгъстеност, малко ще прозрем от неговата митологичност и възможност за Все още бъдещи явления пред нас. Именно избраният подход от създателите на този въздействащ спектакъл позволява мрачната история за гома на Бернарда Алба да бъде Възприета като мит, а не като наместеност в конкретно време и поради това заплашена от предвзетости и предразсъдъци. Същевременно липсва и сянка от всякаква възможна претенциозна сложност в подхода към драмата – който, макар и „нетрадиционен“, всъщност пази истинската, дълбоката, „вътрешната“ традиция на текста и общозначимостта му във времето.

Спектакълът „Домът на Бернарда Алба“ е един от най-интересните за сезона 2004/2005 г. и съвсем заслужено попадна в официалната селекция на театралния фестивал „Варненско лято“. Той представлява и едно отлично завръщане (след известно отсъствие) на наша сцена на режисьорката Елена Панайотова, – а може би сегашното ѝ присъствие ни кара да мислим за времето преди като за нейно отсъствие? Това е спектакъл на колективния образ и затова трудно биха могли да се открояват отделни постижения. Актрисите Вероника Петрова (Бернарда), Ася Иванова (която, въпреки мъчното по принцип отличаване на части от цялото, за ролята си на Понсуа получи годишна награда на САБ), Росица Гевренова, Мила Одажиева, Цветелина Господинова, Стела Кръстева и Милена Станойевич, подобно на Елена Панайотова, са също от школата на Театралния департамент на НБУ. Едно обстоятелство, което сигурно им е помогнало така добре да отключат физическата природа на театъра на Лорка и да го пуснат на свобода.